

Ütlen Soome, mõtlen ...

1990-ndate aastate algul jõudsid Eestisse esimesed mobiiltelefonid, millega kaasas käiv varustus andis välja pea väiksemõõdulise telefoniputka formaadi, kuid ometi tähendas midagi sensatsioonilist. Eesti keelde lisandus sõnale „mobiil“ veel ka „Nokia“, mis ei piirdu ainuüksi põhjanaabrite esibrändiga, vaid on samuti sünonüüm geniaalsele ideele.

Umbes 20 aastat tagasi istusid Põhja-Eesti noored hämaras toas, püüdes tabada üle lahe tulevaid raadiolaineid, mis lubasid neil natukenegi hoida sõrme maailma tuksleval pulsil. Sugulase toodud rohelised banaanid võeti vastu kui midagi ennenägematut. Inimesed polnud lõunamaa vilju varem näinud, rääkimata siis oskusest neid süüa. Kuuldes lugusid esimesest kokkupuutest banaanidega, tuleb muie suule. Aga ajad olid teised ning rohelised seebimaitsetelised puuviljad võeti peatselt omaks. Kel vedas, see avastas banaanikobara olevat mässitud tumesiniste teksapükste sisse. Soome oli vaieldamatult moemeka, muutes eesti keskkoolinoore päeva pealt üle terve kooli kui mitte linna kuulsaks, sest kriitvalged botased lihtsalt ei saanud jääda kahe silma vahele.

2008. aasta algul otsivad eestlased endiselt omale Nokiat, mida tõestavad aeg-ajalt ajalehtedes välgatavad retoorilised küsimused esile kerkinud ideede võimalikkusest muuta maailma ning tuua Eestile kuulsust. Balti riigid, Soome, Rootsi, Norra ja Taani on kui A. Kivi seitse venda, kes kaugel põhjas omavahel jagelevad, kuid pakast ja pimedust trotsides siiski ühte hoiavad. Eesti, üks noorimatest, on alati tundnud kerget aukartust vanema venna Soome ees, vaadates talle ikka alt üles. Omajagu koomilinegi on jälgida massimeedias rahvusvaheliste edetabelite nimekirju, mille juurest ei puudu Eesti võrdlus lähinaabrite Soome, Läti ja Leeduga. Ikka ja jälle kerkib aga üles eestlasi näriv küsimus: kuidas Soome nii kiiresti kaugele ja kõrgele on jõudnud?

Mõni aeg tagasi sirvisin Finnairi pardal lennukompanii igakuist ajakirja ning jäin pikemalt lugema artiklit soome bändide fenomenaalsest edust raskemuusika ringkonnas. Stratovariuse bassimängija Lauri Porra, kelle muusikalisele andele on tõenäoliselt oma jälje jätnud vana-vanaisa J. Sibelius, sõnul tulevat raskemuusika soomlaste südamest niisama loomulikult kui bossa nova rütmid brasiillastelt. Vastupidiselt Rootsi popmuusika

turu klantsile pildile pärineb enamik soome muusikute geniaalseid ideid kohisevate laante vahelt ja see siiras eneseväljendus on leidnud tee loendamatu hulga kuulajateni. Hoolimata sellest, et lõunamaalased ei pruugi mõista „Kalevala“ tekstidel põhinevate laulude meeleolu ja tähendust, jõuavad nendeni soomlaste hingega loodud helid. Meie siin polaarjoone lähistel mõistame, kuid ei ütle sõnagi. Jahe vaoshoitus, millega väiksematel laiuskraadidelt pärinevad inimesed ei suuda kuidagi harjuda.

Paar aastat tagasi küttis soomlaste kirgi toonase Itaalia peaministri Berlusconi taktitundetu sõnavõtt Soome köögi aadressil, mille kohaselt ei kannatavat see vähimatki võrdlust Itaalia omaga. Lennart Meri pälvis mõni aeg hiljem Soomes kõnet pidades põhjanaabrite soosingu, tunnistades, et Itaalia toidu kõige tervislikum osa on makaronidesse jäävad augud. Toidukultuur paljastab rahva kohta paljut, kuid samuti peab silmas pidama, et see on üks delikaatsemaid teemasid, mille kritiseerimine pole kombeks. Minule isiklikult jääb alati mõistatuseks soomlaste kiindumus lagritsasse. Aasataid tagasi esimest korda Soomes käies üllatusin, nähes laevapoe lettidel nii kirevat sortimenti lagritsat. Keskmise eestlane kirksutab nina, harutades lahti hoopis roosa tahvli Geiša šokolaadi. Soomlane elab meist 80 kilomeetri kaugusel, me usume teda tundvat ning viskame tihti tema kulul nalja. Tundub, nagu ei suudakski ülemere naaber meid enam üllatada. Sööme mõlemad kõrdilaadseid toite, mida kaugemalt saabuvad külalised söömiskõlbmatuks peavad, oleme 363 päeval aastast, välja arvatud uue aasta vastuvõtmine, jaanipäev ja hea õnne korral paari aasta tagant spordisangaritele teleri ees kaasa elades, endassetõmbunud ega suuda lõdvestunult lasta ajal toimetada.

Hiljuti kinodesse jõudnud filmi „Kinnunen“ režissöör Andri Luup väitis, et tema jaoks pole salapärasemat ja sügavamalt karakterit, kui seda on soomlane ning just sel põhjusel viimati mainitud teos ka ilmavalgust nägi: lahata kahe naaberrahva suhteid, purustada või süvendada aastate jooksul settinud stereotüüpe, aga miks mitte pakkuda ka midagi hoopis uut nii enda kui soomlaste kohta. Mustvalgelt kujutatud seksi- ja viinaostjatest soomlaste ning kehvik-prostituutidest eestlaste vahele eksitati kaks õilishinge, kes polekski kui sellest maailmast.

Soome on suutnud kõrgtehnoloogilises heaolu ühiskonna virvarris säilitada oma näo ja teod. Endiselt leidub külakestes neid positiivses mõttes hulle, kes otsustavad raju roki ühildada heledakõlalise tšelloga või tulla Eesti ülikooli füüsikat õppima, saavutades paari aastaga kõrgeima keeletaseme. Tõsi on, et soomlased oma lagritsalembuse ning Nokiaga tekitavad eestlastel veel mõnigi aeg peavalu. Järgmisel korral saunas võib aga kindel olla, et norrakas lahkub niipea, kui eestlane ja soomlane leili viskama hakkavad. Jääb vaid loota, et 100°C juures lähevad sõpradel keelepaelad valla ning soomlane paljastab eestlasele kauaigatsetud saladuse. Või ehk polegi see midagi nii erilist, nagu arvame, vaid lihtsalt julgus olla ise ja kellestki parem olemise nimel pühenduda loomisele.